

RICK PATRIARCA

Si Rick Patriarca ay kasalukuyang nagtatrabaho bilang editor ng isang US newsletter. Nagsusulat siya ng maiikling dula sa Filipino at Ingles. Ang ilan sa kaniyang mga likha ay naging bahagi na ng taunang Virgin Labfest sa Cultural Center of the Philippines. Miyembro siya ng Writer's Bloc.

BACKHOE

Dulang may Isang Yugto

Synopsis

Ayaw lisanin ni Boy ang barong-barong sa tabi ng isang dumpsite sa Brgy. Resilience, Cavite City. Kahit na bukas na ang demolisyon, hindi raw siya aalis hangga't hindi maayos ang relocation site na itinalaga para sa kanilang pamilya sa Montalban, Rizal. Hindi siya magawang piliting umalis ni Kap, ang batang kapitan ng barangay, at kahit na ni Yna, ang kaniyang asawa na apat na buwang buntis. Titiklop kaya si Boy 'pag binigyan siya ni mayor ng espesyal na ayuda? O patuloy siyang maninindigan hanggang patagin na ng backhoe ang kanilang tirahan?

Mga Tauhan:

Boy, lalaki, mid 40s, mukhang matanda para sa edad

Yna, babae, early 40s, apat na buwang buntis

Joseph, lalaki, 17, panganay na anak nina Boy at Yna

Kap, lalaki, mid 30s, kapitan ng barangay

Tagpuan:

Kasalukuyan. Sa Brgy. Resilience, Cavite City.

Magaganap ang dula sa loob ng isang barong-barong. Sala ang gitna ng entablado, kusina naman sa likuran.

May itak na nakasabit sa dingding ng kusina. Mainam kung ang buong set ay gawa lamang sa karton. Ang daanan sa kaliwa ay papunta sa silid-tulugan. Sa kanan ang daan papunta sa banyo. Ang main door naman ng bahay ay manggagaling sa harap.

Sa pagsisimula ng dula, panandaliang maririnig ang tunog ng isang backhoe. Kalaunan, hihina ito, ngunit 'di rin mawawala sa kabuoan ng dula.

Magbubukas ang ilaw at makikitang nakaupo si JOSEPH sa kung saan, naggugupit ng mga kuko sa paa. Halatang bagong ligo siya.

Makalipas ang ilang saglit, papasok si BOY na may dalang supot ng pagkain.

BOY

Tanghali na. Akala ko'y lalambat kayo ni Pareng Rene?

JOSEPH

Si JR na lang ang sumama.

BOY

Bakit? Anong malay ng kapatid mo mangisda?

JOSEPH

Marunong na 'yon. Di mo lang alam, pero madalas na 'yon sumasama kina Mang Rene. Sayang nga e. Saka siya natuto kung kailan lilipat na tayo. (*Saglit.*) Walang dagat sa Montalban, ano 'Tay?

(*Saglit.*)

BOY

Saan naman ang lakad mo ngayon?

JOSEPH

Magtatagpas ng puno. Magtatanggal rin ng bara ng alulod.

BOY

Para kanino?

JOSEPH

D'yan, sa Tierra.

BOY

Kanino nga?

JOSPEH

Kina Aling Marla.

BOY

Ka-kulit mo a. 'Di ba sinabi ko na sa'yong 'wag kang tatanggap ng trabaho do'n?

JOSEPH

500 ang bayad, 'Tay. Dalawa lang kaming maghahati ng tropa ko. Sandali lang pati 'yon.

BOY

Kahit na. Alam mo, nananadya 'yon e. Talagang ikaw ang nilapitan para bwisitin ako. (*Saglit.*) Nakalimutan mo na bang wala nang nagpapaayos ng appliance sa'kin d'yan sa subdivision dahil sa kaniya? 'Di na nga nagbayad, siniraan pa 'ko. Ang ganda ng repair ko sa ref niya, kasalanan ko ba kung tanga siya gumamit? Tingnan mo, balita ko, buwan buwan, may pinapaayos siyang gamit.

JOSEPH

Sayang. E 'di sana, buwan-buwan may matik na trabaho ka.

BOY

Hindi kinahihinayangan ang mga taong gano'n. Matapobre.

JOSEPH

Isang taon na 'yon, Tay. Mag-move on ka na.

BOY

Move on? 'Di ba nga, noong nagreklamo siya sa barangay, grabe kung manduro. Kulang na lang, duraan ako sa mukha. Sigaw pa nang sigaw ng hampaslupa at pulubi.

JOSEPH

Hindi naman tayo pulubi.

BOY

O, kaya nga!

JOSEPH

E bakit ka nasaktan?

BOY

Akala mo kung sino e. (*Saglit.*) Kaya 'wag ka na pumunta do'n. Baka mamaya, laitin ka lang no'n.

JOSEPH

Ikaw lang naman ang maramdamin, 'Tay. Sasabihin ko sa kaniya, trabaho lang po. Walang personalan.

BOY

Bahala ka. Basta sinabihan kita. (*Mapapansin ang mga nasa sahiq.*)

O, ba't may mga karton dito?

JOSEPH

Pinagiimpis na 'ko ni Nanay.

BOY

Ka-kulit naman ng nanay mo. Manang-mana ka do'n e.

JOSEPH

Para nga naman sure. Magkakatakbuhan e. (*Saglit.*) Alam mo, 'Tay, sabi ni Ryan, 'yung tropa kong may tatay na pulis, handang-handa na raw sila bukas. Nag-sorry na nga ako agad sa kaniya e. Sabi ko, sorry pre, baka mabato ko ng bote 'yung tatay mo sa mukha.

BOY

Paanong handa?

JOSEPH

Maaga raw silang pupunta dito sa'tin bukas. Tapos pwede pa raw sila humingi ng backup sa mga pulis na taga-Imus. Bobombahin nga raw tayo ng fire truck 'pag nagkagulo. Sabi ko, may mga bomba rin tayo, ano. Iba nga lang.

BOY

Hoy, magtigil ka! Ayokong makikita ka sa plaza bukas.

JOSEPH

Syempre, kung nasa plaza ka, nasa plaza rin ako.

BOY

Seryoso ako. Samahan mo dito ang nanay at mga kapatid mo. At sino ring bubuhat nitong mga karton?

JOSEPH

Kaya na ni Nanay 'yan. Matagal pa namang manganganak 'yon.

BOY

Kukutusan kita! Ako na mismo gugulpi sa'yo.

(Saglit.)

JOSEPH

Sure na talaga 'yon 'no, 'Tay? 'Yung demolition? 'Di na madadaan sa usapan? *(Saglit)* Kahit ako naman, ayokong lumipat. Pero...bahala kayo d'yan. Kahit saan naman, ok lang sa'kin.

(Papasok si YNA mula sa kaliwa. Ituturo niya ang mga karton.)

YNA

O, Joseph. Sabi ko sa'yo, umpisahan mo na 'to.

JOSEPH

Naligo pa 'ko e. Maya nalang pagbalik ko.

BOY

(Kay YNA.) Pinayagan mo ito magtrabaho kina Marla?

YNA

Hayaan mo na. Huling raket naman na niya do'n.

JOSEPH

Aalis na 'ko!

(Maglalakad palabas ng entablado si JOSEPH.)

YNA

Mag-iingat ka! Bili kang meryenda pag-uwi mo!

(Saglit. Ituturo ni BOY ang supot ng pagkain.)

BOY

Ayan o, pansit. Dumaan ako kina Tonti kanina. Bigay ng misis niya.

YNA

Ano raw balita?

BOY

Wala. Nasa Puerto Galera pa rin daw si Mayor, hindi makontak.

YNA

Bakasyon grande pa rin?

BOY

Ganda talaga ng timing e, 'no.

YNA

Kahit naman makontak 'yon, wala silang magagawa. Siya nga ang may gustong lumayas tayo dito e.

BOY

E 'di ba nga, sabi niya sa interbyu, walang magaganap na relocation hangga't 'di plantsado lahat? Siya raw ang personal na mag-aasikaso para siguradong walang maagrabyado.

YNA

Naniwala ka naman? Syempre, showbiz lang 'yon. *(Saglit.)* Nakakain ka na? Akin na 'to?

BOY

Bigyan mo ng kaunti ang bunso mo. Asan na nga pala 'yon?

YNA

(Magsisimulang kumain.) Nasa playground sa Tierra. Sinusulit na niya, walang playground do'n sa Montalban e. Magkakalayo pa sila ng mga kaibigan niya.

BOY

Akala ko nangalakal.

YNA

Ng ano? E matagal nang walang nag-iimbak d'yan. Simot na simot na 'yan.

(Maglalakad si BOY papunta sa pintuan, matutulala sa labas.)

BOY

Nagising ako kaninang madaling araw. Naglakad-lakad. Lagpas kalahati na ng basura ang nahahakot nila. Taon ang naipon d'yan sa dumpsite, naimpis nila nang ilang linggo lang.

YNA

Hindi nawawalan ng trabahador e.

BOY

Pero 'yung footbridge sa main highway, 'di nila matapos-tapos.

YNA

Baka wala na silang mapiga do'n. 'Pag nagkalabasan ng budget, uusad ulit 'yon.

BOY

(Haharap kay YNA.) Buti, nakakatulog ka pa? Simula nang maghakot sila, ni idlip, hindi ko magawa. Umaga, tanghali, gabi. Toot toot toot! Nakakarindi! Kahit sa bangungot ko, naririnig ko 'yang punyetang backhoe na 'yan.

YNA

Wag mo kasing pansinin. Mahina lang naman ang tunog e.

BOY

Ang lakas kaya! Ang lapit lang sa atin, o.

YNA

Nakasanayan ko na nga lang. *(Saglit.)* Halika, tulungan mo na 'kong magligpit ng mga gamit.

(Ilalagay ni YNA ang mga plato sa kusina at kukunin na niya ang isang karton at magsisimulang magligpit.)

BOY

Hayaan mo na muna 'yan.

YNA

Mukha kang tanga. Gusto mo, masayang lahat ng gamit natin?

BOY

Malamang papunta na si Kap. Mamimilit na naman 'yon. Anong iisipin no'n 'pag nakita niyang handa na tayong umalis? Tumiklop tayo?

YNA

Titiklop naman talaga tayo e. Ikaw lang naman ang matigas. Mas

mabuti nang tumiklop kesa sa mabali.

BOY

Wow. Saan mo naman narinig 'yan?

YNA

Kay Marian Rivera. Napanood ko kahapon sa YouTube.

BOY

'Pag lumipat tayong Montalban, hindi ka na makaka-YouTube.
Walang signal do'n.

YNA

Kahit Smart?

BOY

Lahat ng network, wala. Nakita mo, nasa gitna ng kawalan.

YNA

E signal ng TV, meron?

BOY

Bakit, may TV ka ba?

YNA

Bibili. Mag-iipon ako.

BOY

Paano? E hindi nga natin alam saan hahagilapin 'yung hinihinging
600 na buwanang upa.

YNA

E 'di makikinoood na lang ako sa magiging bago nating kapitbahay.

BOY

Wala pang kuryente ang karamihan sa mga units do'n. Kalaking lugar, iisa lang ang poste!

YNA

E 'di 'pag dumami na. 'Di ba sabi nga ni Kap, kausap na nila ang Meralco?

BOY

Naku, parehas lang silang showbiz ni Mayor.

YNA

Kung wala talaga, e 'di magtiis na lang muna.

BOY

Kaya mong walang electric fan nang ilang araw o linggo? Mabilis ka pa namang mabwisit 'pag mainit. Saan mo rin icha-charge 'yang cellphone mo?

YNA

Makakahanap rin tayo ng paraan 'pag nando'n na tayo. Rasyon. Jumper. Generator. Basta! Tayo pa ba? (*Saglit*) Nakalimutan mo na ba? Noong una tayong lumipat dito noong bagyuhin tayo, bata pa 'yang panganay mo, wala ring kakurye-kuryente dito? Wala ring tubig. Lalong walang internet. Wala nga mismong bahay e. Trinabaho lang natin ang lahat ng mayroon tayo paunti-unti.

BOY

Madali tayong nakakilos noon dito kasi may katabing subdivision. Doon, sasakay ka muna ng jeep ng trenta minutos bago ka makakita ng ibang bahay. (*Saglit.*) Tsaka may naipundar na tayo dito e. Bakit pa tayo magsisimula sa wala?

YNA

Bahay kasi 'yon, Boy. Ayaw mo bang magkaroon ng sariling bahay? 'Yung totoong bahay?

BOY

Gusto.

YNA

Iyon naman pala e. E 'di catch!

(Ibabato ni YNA ang isang maliit na karton kay BOY.)

BOY

Mamaya na nga! Ang kulit.

YNA

Boy, 'pag sa'tin na 'yung bahay, magkakasarili na tayong kwarto. Alam mo ba ang ibig sabihin no'n? (Saglit. Sabay silang mapapangiti.) Iyon lang, panalo ka na! Maya't-maya mo na ako makakalabit.

BOY

Buntis ka pa hoy!

YNA

Magkakaroon na tayo ng sementong dingding! At 'yung bubong, hindi sumasayaw 'pag malakas ang hangin. Hindi pa takaw-sunog.

BOY

Takaw-sunog din do'n. Pinagtabi-tabi nilang maigi 'yung mga bahay e.

YNA

Kumpara naman dito, ilang beses na talagang nagkakasunog! Sinuswerte lang tayo't 'di tayo nadadamay. (*Saglit.*) Pagagandahin ko 'yon, Boy! Sa wakas, makakagamit na rin tayo ng mga kurtina! Makakapaglagay na tayo ng Welcome Home placemat. Tapos kapag lumaon, magkakagamit na 'yung kusina natin. Maliit na ref, gas stove, baka nga pati electric toaster! May paglalagyan tayo ng washing machine. Nai-imagine mo ba, Boy? Gaganda ang buhay natin!

BOY

Ang bilis mo naman mag-isip.

YNA

Simbolo ng pag-asenso ang pagkakaroon ng bahay. Ayan o, iniaabot na nga sa atin. Ayaw mo lang tanggapin!

BOY

(*Matatawa.*) Anong asenso? Ibabaon kamo tayo sa utang ng pabahay na 'yan. (*Saglit.*) Akala mo ba'y ililipat nila tayo doon para guminhawa ang buhay natin? Kung may pakialam sila sa atin, dati pa sana nila tayo inilipat sa mas maayos na lugar. Sadyang may malapit lang na itatayong Vista Mall si Villar dito.

(*Saglit.*)

YNA

Nakakabwisit ka, Boy. Panira ka ng umaga.

BOY

Bakit na naman?

YNA

Ang dami mong reklamo sa buhay! Dapat naging mayaman ka e.

(Itutupi ni YNA pasara ang isang karton.

Tatayo siya at magsisimulang hugasan ang platong pinagkainan.)

BOY

'Pag mahirap ba, wala nang karapatang magreklamo?

YNA

Meron, pero 'pag tinutulungan ka na, matuto kang magpakumbaba. Natural, hindi lahat mabibigay sa'yo ng gobyerno. Sa hirap ng Pilipinas, anong gusto mo, susubuan ka na lang ng karne? Palyado talaga 'yan. Wala ka nang magagawa d'yan. Kaya imbis na magmukmok ka, isipin mo na lang kung ano pang magagawa mo.

(Saglit. Matutulala ulit si BOY sa labas.)

BOY

Naalala mo ba dati noong may pa-livelihood training kuno si Mayor? Tinuruan kayo gumawa ng bag gamit ang mga wrapper ng sitsirya. Tinuruan nga rin kayo manahi gamit iyong parang mumurahing stapler, 'di ba? Isang linggo kayo no'n pinabalik sa court, araw-araw, wala naman sa inyong bayad o allowance.

YNA

Pinakain naman kami.

BOY

Ng isang takal ng kanin at kapiranggot na ulam? *(Saglit.)* Natuto nga kayo manahi at mag-recycle, hindi naman kayo inabutan ng puhunan. 'Di rin kayo tinulungan magka-negosyo. Ang ending, nawalan lang kayo ng kita ng isang linggo. Nakapag-picture-picture lang sila, masabing may nagawa sila para sa tao, tapos wala na.

YNA

Ano ang kinalaman no'n sa relocation?

BOY

Tapos nito lang, ang pangako sa atin, may ayuda kada buwan noong mag-lockdown. Basta 'wag na raw muna tayo magsisilabas. Sumunod naman tayo sa kanila, hindi ba? Hindi tayo nangalakal, umutang na lang tayo ng umutang d'yan sa tindahan ni Precious. E, isang beses lang pala mag-aabot ng ayuda. Ayun, lumaki pa tuloy utang natin no'n, imbis na paubos na.

YNA

Sinasabi mong puro lang sila pangako? E, ano namang bago, matagal na nating alam 'yan.

BOY

Napakarami ko pang naiisip na kapalpakan nila. (*Saglit.*) Trabaho nila ang magbigay ng tulong. Hindi tayo nanghihingi. Sumusweldo sila o! Dapat, hangga't may nakikita silang mahirap sa kalsada, hindi sila tumitigil sa kaiisip kung papaano matulungan 'yung mga 'yun-ayo. Iyon ang trabaho nila e! 'Di ba nga, ang empleyado, 'pag palapak sa trabaho, pinalalayas? (*Saglit*) Iyon ang punto namin nila Tonti, kaya hindi kami aalis. Palpak sila dito sa ginagawa nilang relocation. Bakit tayo ang lalayas?
(*Saglit. May kakatok sa pinto.*)

KAP

Tao po? Mang Boy?

YNA

Si Kap ba 'yon? (*Pasigaw. Sisilip palabas*) Ay, Kap, kayo nga! Pasok

ho kayo.

(Papasok si KAP.)

KAP

Magandang tanghali ho, Aling Yna, Mang Boy. Iche-check ko lang po kung ready na po kayo umalis.

YNA

Ito na, nag-iimpake na!

KAP

Ay, mabuti naman ho! *(Kay BOY.)* Buti naman at nagbago na ang isip niyo.

BOY

Anong nagbago? Hindi kami aalis. Itong si Yna lang naman ang nagpupumilit.

KAP

Mang Boy naman, hanggang mamayang alas-otso ng gabi na lang po 'yung libreng hatid at pa-hakot ng barangay. Bahala ho kayo.

YNA

Naku, Boy! Mag-impake na talaga tayo, anong oras na!

BOY

(Kay YNA.) Pumasok ka nga muna sa loob! Pwede?

(Masamang titignan ni YNA si BOY.)

YNA

Sige, unahin ko na munang iligpit 'yung mga damit natin at ng mga

bata. (*Kay KAP.*) Ikaw na munang bahala sa mister ko, Kap.
(Papasok si YNA sa silid dala ang isang karton. Saglit.)

BOY

Sabi ni Tonti pati nung NGO na tumutulong sa'min, dadagsain daw
'yung plaza ng mga reporter bukas.

KAP

Nananakot po ba kayo?

BOY

Handa ka na bang mabalita ulit?

KAP

(*Ngingisi.*) Kahit naman po noong nabalita itong lugar natin last
time, wala naman pong nangyaring masaklap. Na-bash lang kami
sa barangay and si Mayor online, pero nakalimutan rin ng mga tao
eventually. Wala ring effect.

BOY

Ang kapal din talaga ng mukha mo, ano?

KAP

Mang Boy naman kasi. Hindi naman po kami nagkulang sa mga
warning. Isang buwan. Tapos isang linggo. Tapos araw-araw,
nagpapaalala kami sa inyo tungkol dito sa demolition. In-extend pa
nga ho ni Mayor, 'di ba? Bilang nag-trending itong barangay online.
Pero matagal na hong oras ang ibinigay sa inyo. Hindi na po biglaan
itong pagpapaalis sa inyo.

BOY

E, iyong mga ipinangako ninyong gagawin niyo, wala pa rin a?

Mahabang oras na rin ang naibigay sa inyo?

KAP

Nasa pipeline na po silang lahat.

BOY

Sabi niyo, bago lumipat, may maayos na supply na kuryente't tubig. 'Yung tubig, sabi nang mga nauna nang lumipat, sobrang hina raw. Parang nightshift na call center pa raw, sa gabi lang meron! Kaunti palang silang mga nagsilipat doon ha.

KAP

Working on it na po 'yung sa water. Mahina lang po s'ya ngayon dahil summer. Malakas ang demand.

BOY

Anong demand? E wala ngang tao do'n? Paano na 'pag lahat kami, doon na nakatira?

KAP

Same source po kasi kayo ng ilang bayan do'n sa Rizal tsaka dito sa Manila. Manila Water po kasi.

BOY

Gawan niyo muna iyon ng paraan.

KAP

I'm sure madali lang po iyon i-solve. Kailan ho ba kayo nabalitaan? Malay niyo, maayos na pala 'yon ngayon. O kaya isa 'yung mga unit niyo na may malakas na tubig.

BOY

Sabi niyo rin dati, pagagawaan ninyo ng palengke doon. Ang pangako

ninyo, makikipag-usap kayo sa mga supplier para daanan rin 'yung lugar. E, wala naman kayong ginawa. Pahirapan pang sasakay ng jeep para lang makabili ng pagkain. Anong tingin ninyo doon, exclusive subdivision?

KAP

Kausap na rin po namin ang mga supplier sa malalapit na bayan. 'Pag naplantsa na po 'yun, madali na lang magka-palengke sa inyo.

BOY

Pati eskwela, wala doon! E, bakit hindi n'yo pa muna ayusin ang mga 'yon?

KAP

Ako po kasi, dito sa barangay lang ang jurisdiction ko. Responsibilidad na po 'yun ng mga taga-Montalban. Hindi ko naman po kasi kayang magpagawa ng eskuwelahan doon nang basta-basta. Ang trabaho lang po talaga namin dito sa barangay is to make sure na safely kayong makalipat bago ang demolition bukas. And to prevent nga po ang gulo kung kaya.

BOY

Ayaw niyo pala ng gulo, e sana ginagawa ninyo nang maayos ang trabaho niyo.

KAP

Trabaho ko po? Sumusunod lang rin ako sa utos. Tagahatid lang ho ako ng mensahe galing kapitolyo.

BOY

E 'di wala ka pala talagang silbi?

KAP

Mang Boy, maniwala ho kayo sa'kin. Lahat ho ng hinaing ninyo, narinig namin. Lahat ho ng issues ninyo, na-relay namin sa nakakataas. Ginagawan na ho nila ng paraan. Magtiwala lang ho kayo.

(Saglit.)

BOY

Ikaw ba Kap ay nakapunta na roon sa lilipatan namin sa Montalban? Kahit isang beses lang? Nakita mo na ba 'yung lugar?

KAP

(Iiling.) Nakita ko na po 'yung mga video. Kung ikukumpara po dito, e lubhang mas maayos ang mga bahay do'n. Dito, tabi ng dumpsite.

BOY

E ito naman, malapit sa dalampasigan, sa Manila Bay, sa main highway, at katabi ng isang subdivision. Marami kaming nagagawa.

KAP

'Yung mga taga-subdivision nga po ang pinakanagsusulong na mawala na ang dumpsite dito e.

BOY

Natural, mga matapobre 'yung nandyan e.

KAP

Ulit-ulit na lang tayo, Mang Boy. Lahat nang 'yan, araw-araw ninyong sinasabi sa akin.

BOY

Akala ko, tatablan ka e. Ka'ko, bata ka pa. Dito ka rin lumaki sa

barangay natin, doon nga lang sa subdivision. Ka'ko, baka maawa ka talaga sa'min at may kahihinatnan 'yung awa mo. Baka kumampi ka rin sa'min at tulungan kaming makiusap kina Mayor. Kaso wala e. Nasilip ko nga 'yung barangay hall kanina noong naglakad-lakad ako. Ang ganda, arang lobby ng mga hotel na napapanood ko sa TV. Ang kinis ng sahig, parang kumikintab 'yung tiles sa linis. Ang laki ng flat screen na TV sa hallway. De aircon pa 'ata ibang kwarto do'n. (Saglit) Kung kasama siguro pamilya mo sa mga pinupwersang lumipat, malamang kaisa ka rin namin.
(Saglit.)

KAP

Hindi niyo lang yata kinukuwestiyon ang pagiging kapitan ko, Mang Boy. Pati na rin yata ang buong pagkatao ko. (Saglit.) Nagmamalasakit naman ho talaga ako. Maniwala man ho kayo o hindi. Nakikipag-usap po talaga kami kay Mayor. Sa katunayan nga...
(Kukunin ni KAP ang isang puting sobre mula sa bag na dala.
Ilalapag niya ito sa mesa. Titingnan lang ito ni BOY.)

KAP

Dyis mil ho 'yan, Mang Boy. Ayuda para sa lahat ng lilipat. Bali, 'yung 600 na buwanang upa sa lilipatan ninyo, mababayaran niyo na siguro hanggang limang buwan. Tapos 'yung tirang syete mil, pwede ninyo muna gamitin pang gastos. Hangga't inaayos pa ang lahat ng kailangang ayusin doon sa lilipatan ninyo.
(Saglit.)

BOY

Kanino nanggaling 'yan?

KAP

Kay Mayor ho. Sa bulsa niya raw mismo.

BOY

Binigyan niya lahat? Mahigit isang daang pamilya? Naglabas siya galing sa bulsa niya?

KAP

Sabi niya raw po.

BOY

Kagaguhan.

KAP

Malaki na ho iyan, Mang Boy. Para tahimik at matiwasay na rin ho kayong makalipat. Gusto niyo, samahan ko pa mismo kayo mamayang gabi sa truck e. Tulungan ko kayo magbuhat.

BOY

Magkano kickback mo dito?

KAP

Ha?

BOY

Magkano abot sayo? Sa inyo sa barangay?

KAP

Ay wala po! Trabaho po namin ito.

BOY

Para namang maniniwala ako sa'yo?

KAP

Wala nga ho... Ayaw niyo pa rin ho talaga umalis?

(Saglit. Tatalikuran ni BOY si KAP at tititig sa labas.)

BOY

Ang payo ko sa'yo, iho, ay 'wag kang pupunta sa plaza bukas.

KAP

May magagawa pa po ba kayo? Prangkahan lang po. Pakiramdam niyo po ba, mananalo kayo sa mga pulis bukas?

BOY

Bakit hindi? Malay mo.

KAP

Talagang dadalhin ninyo sa gulo? 'Pag nagkahulihan at nakulong pa kayo, mas lalo kayong mahihirapan.

BOY

Di mo ba 'ko narinig kanina? Dadagsain ng mga reporter yung plaza bukas.

KAP

Ano naman?

BOY

E 'di ire-report nila lahat. Ipapakita namin sa mga tao kung anong ginagawa niyo dito.

KAP

Sus, iyon lang po pala ang kinakapitan ninyo.

BOY

Noong nag-trending kayo, napatigil rin ang paghahakot ninyo ng basura, hindi ba? Kahit saglit, napatigil rin kayo.

KAP

Pero natuloy pa rin kalaunan. Ang mas natatandaan ko ho kasi, maraming natuwa na mawawala na 'yung dumpsite. Lilinis na raw itong bahagi ng Cavite City.

BOY

Baka sa ngayon, sumama nang mag-ingay sa'min ang ibang tao. Baka mas maraming makapansin na NGOs sa pagkakaktaong 'to.

KAP

Mahirap ho 'yang inaasahan ninyo, Mang Boy.

BOY

Kaysa wala kaming gawin!

KAP

Bahala ho kayo. Ang taas ng pride niyo masyado. (Kukunin ang sobre at ilalagay ito sa loob ng bag.) Alam niyo, may tama rin si Mayor e. Mahirap tulungan ang mga ayaw magpatulong. Mauna na ho ako. (Pasigaw.) Aling Yna! Mauna na ho ako! (Mabilis na lalabas si YNA ng silid.)

YNA

Teka lang muna, Kap! Iwan mo na muna 'yang sobre dito! Ako nang bahala.

BOY

(Kay YNA) Paano mo nalaman 'yung tungkol sa sobre?

YNA

Nandyan lang ako sa pinto, ano. Pinakikinggan ko kayo.

KAP

(Kay BOY.) Matagal na po niyang alam ang tungkol sa ayuda. Sa katunayan nga po –

YNA

Kap, ako nang bahalang kumausap dito sa asawa ko. Sige na, iwan mo na lang 'yang sobre. Magkita nalang tayo mamayang gabi, 'pag naglilipat na kami ng mga gamit sa truck.

KAP

Sige ho. (Ilalagay muli ang sobre sa mesa,) Mauna na ho ako, Aling Yna, Mang Boy.

YNA

Ingat ho!

(Lalabas ng entablado si KAP.

Kukunin ni YNA ang sobre at isusuksok ito sa kaniyang bulsa.
Bahagyang lalakas ang tunog ng backhoe mula sa bahaging ito.)

BOY

Ano'ng sinasabi no'n tungkol sa ayuda?

YNA

Kami ang nakiusap kina Mayor na manuhol siya. Lima kami nina Mareng Nessie. Pumunta kami sa Mayor's office noong nakaraang linggo, noong nagbigay na sila ng final warning tungkol sa demolition.

BOY

Bakit 'di niyo sinabi na may sarili pala kayong mga pagkilos?

YNA

E, matagal na kitang pinipilit umalis dito. Tingnan mo, hanggang ngayon, ayaw mo. Malamang, kung sinabi ko sa'yo noon, pipigilan mo lang rin kami. Tsaka hindi naman namin nakausap si Mayor, 'yung staff niya lang. Sila na lang siguro ang nagsabi do'n.... Iyang dyis mil kada pamilya ang hiniling namin.

BOY

Hindi naman masusuloyunan ng dyis mil ang lahat ng problema natin e.

YNA

Bahay lang naman kasi ang pangako, hindi kabuhayan showcase o makeover ng buhay.

BOY

Ibalik mo na lang 'yan kay Kap. Basta hindi tayo aalis dito.

YNA

Diyos ko naman, Boy! Inaabutan ka na ng pera, ng bahay, ng lahat-lahat na! Ano pa bang ipinuputok ng butsi mo?

BOY

Akala ko ba, nakikinig ka? E, ang dami pa ngang problema sa lilipatan!

YNA

Oo nga. Ano naman?

BOY

Ayusin muna nila 'yon! Hindi na nila ako mabubudol ulit sa mga

pangako nilang napapako. Ano ba'ng akala nila, habang buhay tayong magpapauto?

YNA

Ikaw ang may mali Boy, e. Umaasa ka pa kasi sa ibang tao. Paulit-ulit palang palpak, e. Bakit naniniwala ka pa? 'Wag ka nang umasa na maaayos nila 'yung kuryente't tubig doon. Hindi nila patatayuan doon ng palengke o pagagandahin 'yung mga kalsada. Malamang, tayo ulit ang magtutulong-tulong para mapaunlad 'yon. Tayo ng mga kapitbahay natin. 'Wag ka nang umasa sa gobyerno. Kung ano'ng mayroon tayo, iyon na lang ang gamitin natin para makapagsimula.

BOY

(Matitigilan.) E, ano pala ang saysay nila?

YNA

Wala nga.

BOY

Kukurakutin lang 'yung pera natin?

YNA

Hindi mo naman pera lahat 'yon e.

BOY

Kahit na! Tayo, mawawalan na ng tirahan dito. Tapos 'yang bwaka ng inang mayor na 'yan, pa-bakasyon-bakasyon lang sa Puerto Galera. Para tayong...basurang hinahakot paalis dito.

(Lalakas muli ang tunog ng backhoe. Sabay na mapapatingin sa labas sina BOY at YNA. Saglit.)

YNA

(Hawak ang tiyan) Basta, mag-iimpis na 'ko ng gamit, Boy. Sasabay na kami ng mga anak mo sa truck nila Kap mamayang gabi. Baka mamaya, mapaano pa 'tong nasa tiyan ko. Ikaw, bahala ka kung gusto mo maiwan dito. Sumunod ka na lang doon.

BOY

Ang daya. Ang daya-daya!

YNA

Para ka namang bata.

(Pupulutin ni YNA ang isang karton. Bigla namang papasok si JOSEPH mula sa pintuan. Duguan ang kaniyang damit. May malaking hiwa ang kaniyang braso.)

YNA

O, napaano ka?

BOY

May mga pulis na agad? Nagbabaklas na ba? Bukas pa ang demolition?

JOSEPH

Hindi pa, 'Tay. Nahulog lang po ako sa bubong.

(Aalalayan ni YNA si JOSEPH sa kusina. Sisimulang hugasan ang sugat nito.)

BOY

Ano ba ang nangyari?

JOSEPH

Nagtatangal nga ako ng mga nakabarang dahon sa alulod nina Aling

Marla. E, malumot rin pala 'yung bubong nila. Nagkamali ako nang tapak. Ayun, nadulas ako tapos nahiwa 'yung braso ko sa yero nang dumausdos ako paibaba.

YNA

Ano ba naman 'yan, Joseph. Sinabi nang mag-ingat e!

JOSEPH

Para namang ginusto ko 'to, Nay?

BOY

E, bakit ka umuwi nang ganyan? Di ka man lang tinulungan nina Marla?

JOSEPH

Hindi naman niya kasalanan e.

BOY

Kahit na. Kaunting malasakit man lang!

JOSEPH

Pinaalalahanan naman niya kasi ako 'Tay na madulas 'yung bubong.

BOY

Sana pinahiram ka man lang ng pamalit na damit. O kaya nilinis 'yang sugat mo para hindi ka duguang naglakad pauwi.

JOSEPH

'Yaan mo na, 'Tay. Baka akala niya, okay lang ako noong nahulog. Tumayo naman kasi ako agad e.

BOY

Binayaran ka man lang ba?

JOSEPH

Hindi. Hindi ko naman natapos 'yung trabaho e.

BOY

Pero may nagawa ka naman kahit papaano?

JOSEPH

Meron naman, mga kalahati.

BOY

O, tapos walang inabot? Kahit isang daan lang?

JOSEPH

Wala ho.

BOY

E putang ina naman talaga niyan e!

YNA

Dapat nga, hindi ka na lang tumuloy doon, ano?

JOSEPH

Hayaan mo na, 'Tay. Kasalanan ko rin naman.

(Lalakas muli ang tunog ng backhoe.)

BOY

Huling trabaho mo na nga. Paalisin ka na nga dito! Hindi ka pa tinratong tama. Aba'y sumusobra na sila!

(Kukunin ni BOY ang itak na nakasabit sa dingding sa kusina.)

YNA

Oh, aanhin mo 'yang itak?

BOY

Putang ina nila. Pinapalayas na nga tayo dahil sa kanila. Panalo na nga sila. Hindi pa nakuntento ang mga walang-hiya!

(Maglalakad si BOY palabas ng entablado.)

YNA

Hoy, Boy! Anong gagawin mo? Baliw ka na ba? Boy!

JOSEPH

'Tay! Wag po!

(Susunod ring lumabas sina YNA at JOSEPH upang pigilan si BOY.)

BOY

Pagod na pagod na ako sa inyo! Mga matapobreng walang konsensiya!

(Bahagyang magdidilim ang entablado.)

Sa huling pagkakataon, lalakas muli ang tunog ng backhoe. Makalipas ang ilang saglit, isa-isang tutumba ang karton na background sa entablado. Magiging pula ang liwanag, saka magdidilim para sa pagtatapos ng dula.)

TELON.